

KAZALO

<u>POVZETEK</u>	3
<u>1. UVOD</u>	4
<u>2. TEORETIČNI DEL</u>	5
<u>2.1 IGRAČE NEKOČ</u>	5
<u>2.1.1 UVOD</u>	5
<u>2.1.2 PRVA POLOVICA 19. STOLETJA: IGRAČE PRIHAJAJO K OTROKOM LE OB REDKIH PRILOŽNOSTIH</u>	7
<u>2.1.3 PRVA POLOVICA 20. STOLETJA – STARŠI SE ZAVEDAJO, DA OTROK IGRAČO POTREBUJE</u>	10
<u>2.1.4 DRUGA POLOVICA 20. STOLETJA – RAZLIKE MED IGRAČAMI KMEČKIH IN MESTNIH OTROK</u>	11
<u>2.2 OBLAČILA OTROK NEKOČ</u>	14
<u>3. ČAS JE ZA IGRO, BABICA...</u>	15
<u>3.1 URA LEPOPISA</u>	15
<u>3.2. SPOMINI STOLETNE BABICE</u>	22
<u>3.3. ANKETA</u>	26
<u>3. 4 BABICA IN DEDEK PRIPOVEDUJETA</u>	32
<u>3.5. IGRE NEKOČ</u>	37
<u>4. ZAKLJUČEK</u>	49
<u>5. LITERATURA</u>	50
<u>6. ZAHVALA</u>	51
<u>7. PRILOGE</u>	52

POVZETEK

Smo učenci 4. a razreda, ki obiskujemo sobotno šolo. Ker smo radovedni in radi raziskujemo, še rajši pa se igramo, smo sklenili, da bomo raziskali, s čim in predvsem, kako so se igrale naše babice in dedki.

V knjižnici smo našli nekaj knjig, ki pripovedujejo o igračah in igri nekoč. Sestavili smo vprašalnik in z njim stopili pred babice in dedke. Veliko so nam povedali o svojem otroštvu, a o igri bolj malo, o igračah pa komaj kaj, saj je bilo to obdobje njihovega življenja zaznamovano s hudim pomanjkanjem in skromnostjo, kajti le tako so lahko preživel.

Težko smo razumeli pripovedi babic in dedkov in se nikakor nismo mogli vživeti v njihov otroški svet. Zato smo sklenili, da obiščemo Slovenski šolski muzej v Ljubljani, kjer smo doživeli učno uro naših babic in dedkov. In njihove pripovedi, ki so se nam zdele pred tem nejasne in nemogoče, so zaživele v naši domišljiji.

Obiskali smo stoletno »babico« na Pečici, ki nam je vedro in doživeto opisala svoja mlada leta.

Izbrskali smo precej zanimivih iger, ki so že žal utonile v pozabo in jih predstavili sošolcem. Ugotovili smo, da so igre zanimive in smo ob njih uživali.

Sklenili smo, da bomo prosili gospoda ravnatelja, naj na dvorišču naše šole dovoli narisati ristanice. Tako se bodo lahko številni otroci igrali to razgibano in zanimivo igro.

Igre smo tudi ilustrirali. Naše izdelke smo poslali v Slovenski šolski muzej v Ljubljano, kjer bodo razstavljeni.

Slika 1: Novi dogodivščini naproti

1. UVOD

METODE DELA:

- eksperimentalno delo
- anketa
- iskanje podatkov v različnih virih
- ekskurzija – muzejska učna ura lepopisa
- intervju
- poizvedovanje
- ustvarjalno pisanje

CILJI:

- **spoznavamo in raziskujemo:**
 - življenje ljudi v preteklosti in ga primerjamo z današnjim
 - pomembnejše dogodke v razvoju šolstva na Slovenskem
 - da do nekih sprememb pride zaradi določenih vzrokov (vzrok – posledica)
 - učenje nekoč in danes
 - igrače in igra nekoč in danes
- **znamo:**
 - se orientirati v času
 - razvijati aktivne oblike dela in raziskovati preteklost s pomočjo literature, virov, Interneta, poizvedovanja...
- **razumemo:**
 - preteklost
 - kaj so navade
 - kaj vpliva na družbeni razvoj
- **analiziramo:**
 - različne učinke družbenih sprememb
- **primerjamo:**
 - igro in igrače nekoč in danes
- **spoštujemo in ohranjamo:**
 - pozitivno tradicijo

2. TEORETIČNI DEL

2.1 IGRAČE NEKOČ

2.1.1 UVOD

Otroško igranje in igrače so nekaj najlepšega in najstarejšega na svetu. O igri in igračah vsakdo nekaj ve, saj se je vsakdo v življenju srečal vsaj z igro, če so mu bile igrače nedosegljive in je o njih lahko le sanjal.

Znameniti pedagog Jan Amos Komenski je v 17. stoletju v svojem delu *Kako pregnati lenobo iz šole* zapisal: *»Pobožni in modri roditelji pomagajo torej pregnati lenobo iz šole, ako že poprej doma nikjer ne trpe te napake. Prav mladi dečki pa, kateri se še ne morejo baviti z resnimi opravili, naj se igrajo karkoli, nikdar pa naj ne bodo prepuščeni samim sebi.«*

Danes velja, da je igra otrokova naravna dejavnost, njegova potreba in želja, ki jo otrok zadovoljuje, da se neutrudno igra, kjer je to le mogoče. Osnovo otrokove igre pa predstavlja igračka, ki daje igri idejo in vsebino. Danes pomeni igra vrednota, je nekaj kar sodi k nepokvarjenemu svetu otroštva.

Nekaj svetlega in lepega je, če odrasli obdržijo nagnjenost k igranju, če se znajo vživeti v otroški svet, v domišljjski svet igre in igrač.

Psihologi so igrače razdelili na dobre in slabe, vzgojne in škodljive, da bi starši lažje kupovali igrače svojim otrokom. A otrokom delitve in teorije niso mar. Odrasli jim lahko vsilijo svoj način izbire igrač, a otrok ne morejo prisiliti, da bi jim igrače pomenile isto kot odraslim.

Igrače in igra so povezani s prijetnimi spomini na brezskrbno otroštvo. Včasih pa igrača pomaga otroku v najhujših trenutkih, pomaga preživeti najhujše in ostane v trajnem spominu kot živo bitje.

Slika 2: Priljubljena otroška igračka – medvedek.

Otrok se od igrače težko loči, za to dejanje mora priti določen čas. Nekateri pa se od kake igračke ne morejo ločiti in jo hranijo ter bdijo nad njo.

V muzejih si želijo čim več starih igrač. To pa je pri igračah težko. Zakaj? Če je igrača uporabna, je otroku všeč in se z njo rad igra, jo bo otrok izrabil do konca. Tako so zbirke igrač v etnografskih muzejih redke in zelo nepopolne.

K nam so prihajale igrače iz Nemčije in trgovci so jih ponujali v nemških časopisih, ki so takrat izhajali na naših tleh. 1869 leta so reklame začele izhajati v slovenskih časopisih. Prevodi imen igrač so bili malce nenavadni, saj so jih oblikovali časniki in trgovci.

S čim so se igrali otroci na slovenskih tleh? O tem vemo zelo malo. O njihovih igračah pripovedujejo fotografije in slike, a na njih vidimo le premožne mestne otroke. Tako o kmečkih otrocih, njihovi igri in igračah vemo bore malo.

➤ NAJSTAREJŠI PODATKI O IGRAČAH

Kot prvo tiskano omembo »igračke« v slovenskem jeziku lahko navedemo Trubarjeve besede, ki jih je zapisal v Katekizmu leta 1575. Trubarjev zapis je zanimiv iz dveh razlogov: Slovenci smo prvič dobili tiskano poročilo o svetem Miklavžu, kako obdaruje otroke in drugič, omenjene so bile igrače, ki naj bi jih podaril otrokom. Ne glede na ta podatek pa moramo vedeti, da do obdarovanja otrok z igračami za Miklavža na Slovenskem še dolgo ni prišlo, še zlasti med kmečkimi otroci.

Dokaj zgodaj je omenjena v slovenščini »punčka«, ena najbolj znanih in uporabljenih igrač vseh časov. Po letu 1688 je v nekem slovarju pod geslom »die Puppe« navedena slovenska razlaga: »punčica« za igračo, ki je znana še danes, pravzaprav še več, ta beseda je ohranila svoj pomen vse do današnjih dni. Punčke so si delali otroci sami iz cunj, izdelovali pa so jih tudi mojstri, ki so obvladovali stružnico.

Slika 3: Obrtnik struži lesene igrače.

2.1.2 PRVA POLOVICA 19. STOLETJA: IGRAČE PRIHAJAJO K OTROKOM LE OB REDKIH PRILOŽNOSTIH

V prvi polovici 19. stoletja so otroci videli igrače ob redkih priložnostih. Otroke bogatih staršev so fotografirali ali pa portretirali s kakšno lutko ali umetno pleteno ropotuljico. Na teh portretih so bile igrače pravi predmet občudovanja in verjetno tudi slikarjev pripomoček pri slikanju portretov. Slike otroških iger iz kmečkega okolja so bile zelo redke.

O igračah in otroškem igranju pred letom 1800 ni veliko zapisanega niti po deželah v Evropi, kaj šele pri nas v Sloveniji. Kar je zapisano, so podatki o igračah in igri mestnih bogatih otrok in zelo malo o igri revnih otrok.

Takrat je bil položaj otrok drugačen kot danes. Otroci so morali delati in niso imeli časa za igro, zato se v tem času igrače niso mogle razviti.

V drugi polovici 19. stoletja so nekateri pisatelji pri nas pisali tudi o igranju in igračah mestnih in kmečkih otrok. Igrače mestnih otrok so se zelo razlikovale od kmečkih. Kmečki otroci so zelo redko dobili igrače in so se morali igrati po lastni domišljiji in spretnosti.

Slika 4: Mestni otroci – 1. polovica 19. st.

Slika 5: Vaški otroci

➤ NURNBERŠKA ROBA

Slovenci se ne moremo pohvaliti s kakšno posebno industrijo igrač. Vedno znova se sprašujemo, kako je vendar mogoče, da uvažamo toliko igrač?

V prejšnjem stoletju je bilo izdelovanje otroških igrač poznano že v mnogih deželah Evrope. Trgovska mreža v avstrijskih deželah je poskrbela, da so otroci tudi pri nas kar hitro prišli do njih.

V Ljubljani, ki je bila največje tržišče, so izdelke ponujali trgovci z nurnberškim blagom. Igrače so bile lesene, rezljane in stružene.

Lesene igrače, ki so jih prodajali pod imenom »norimberško blago« so na široko pošiljali v prodajo iz Bavarske po vsej Evropi, tudi na Rusko, zato ni čudno, da so imeli trg tudi v deželah avstro – ogrske monarhije.

Izraz »nurnberška« ali »norimberška roba« se je pojavljal v trgovskem in pogovornem jeziku še vse 19. in tudi začetek 20. stoletja.

V prvi polovici 19. stoletja so bile specializirane trgovine za igrače v Ljubljani dokaj redke, prav tako tudi ponudba po častnikih.

V Ljubljani je trgovec Anton Krisper imel od leta 1834 dovoljenje za trgovino z igračami. Okrog leta 1840 je trgovec Matheus Kraschowitz prodajal norimberško blago kar pod velbom na Glavnem trgu v Ljubljani. Ko je leta 1858 umrl, je trgovino zapustil sinu in vdovi. Vdova je prodajala nasproti mestnega vodnjaka, sin Johann pa pri Poštnem golobu na Glavnem trgu.

V 19. stoletju so meščanskim damicam ponujali »premikajoče se modne figurice«, ki so izšle v časopisu Spiegel de Kunst in Eleganz und Mode. Vsak, ki se je naročil na časopis, je dobil glavno figurico – lutko, v naslednjih izdajah pa še obleke, zgornja krila, plašče, klobuke, avbe..., vse izdelano po originalni dunajski modi.

V 20. stoletju lutka izgubi svoj modni značaj in ostane samo igrača.

➤ RAZCVET TRGOVINE IN REKLAME

Okrog leta 1870 postaja industrija igrač številnejša in trgovanje močnejše. Sezname igrač postajajo daljši in zapeljivejši, a le za bogate mestne otroke. Le redko ali bolje skoraj nikoli igrače niso prišle do kmečkih otrok. Na podeželskih sejmi so prodajali domače lesene in lončene igrače in igrače iz lecta.

A bogati mestni otroci so lahko izbirali igrače v trgovini, katere lastnik je bil Eduard Witte in je v dolgem seznamu ponujal: punčko »Parižanko« z oblekicami in toaletnimi potrebščinami, pohištvo za punčke, trobente, pločevinaste vojake, pločevinaste figurice, samozaposlitvene igrice, Domino...Na voljo so bile igrače za oba spola.

➤ ŠPORTNI PRIPOMOČKI

Leta 1850 so v oglasu »Za drsalce« ponujali celosezonski abonma za drsališče pod Tivolskim gradom. V trgovinah so prodajali drsalke, ki pa niso bile poceni. Za par je bilo potrebno odšteti 1,50 gld do 3,50 gld. Ta šport je bil namenjen le dečkom.

Kar precej časa je poteklo, da so se pojavili še drugi športni predmeti. Leta 1902 se je pojavil naslednji oglas: »A. Krisper priporoča pristne angleške in ameriške rakete, žoge in obuvala za tenisove in nožne žogovne igre.« Raketi pomenijo loparji.

Slika 6: Teniški lopar

➤ PUNČKINE HIŠKE

Na Nemškem so bile znamenite »punčkine hiške«. Pri opremitvi ene bogate hišice je lahko sodelovalo več obrtnikov: mizarji, srebrarji, kositarji, kovači za baker, tapetniki, izdelovalci intarzij, lončarji, izdelovalci porcelana... Otroci bogatih meščanov, so bili odvisni od nakupovanja igrač v tujini, igrače te vrste pa so bile najprestižnejše.

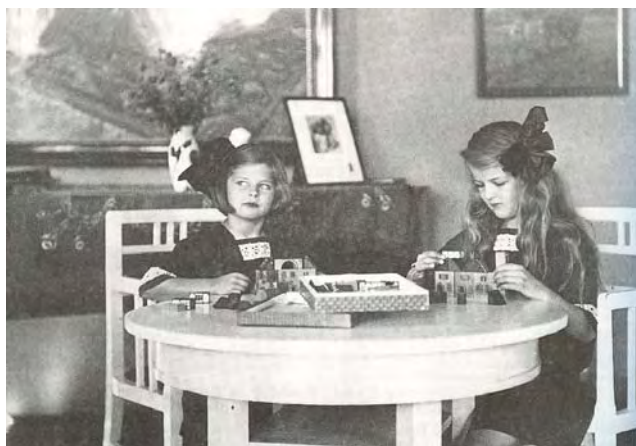
Slika 7: Pohištvo in kuhinjska oprema

➤ VZGOJNE IGRAČE

V začetku osemdesetih let je velika dunajska tovarna igrač ponujala izdelke razdeljene v štiri velike skupine: za deklice, za večje deklice, za dečke in za večje dečke. Večina igrači je bila zelo vzgojnih. Med igrače so se štele tudi šolske potrebščine.

Ob koncu osemdesetih let so se pojavile različne punčke in druge igrače iz gumija. Pojavile so se neoblečene, nelomljive in pralne punčke.

Pojavijo se tudi zidalne kocke in škatle z gradilnimi kamenčki.

Slika 8: Sestri pri igri s kockami.

2.1.3 PRVA POLOVICA 20. STOLETJA – STARŠI SE ZAVEDAJO, DA OTROK IGRAČO POTREBUJE

➤ KMEČKE IGRAČE – PRIČEVANJA

Še vedno živijo ljudje, ki se spominjajo, kako so se otroci igrali v začetku 20. stoletja.

V tistih časih so imeli kupljene igrače le bogati. Revni in kmečki otroci pa so si igrače naredili sami, ali pa so se igrali z rečmi, ki so jih lahko uporabili kot igrače. Igrali so se s pečkami in kamenčki, fantje so iz lesa rezljali živalske figurice in izdelovali mlinčke. Deklice so imele punčke iz cunj, ki so jim na Koroškem rekli »čeče«. Fantje so si naredili ogrado za živali iz žeblicev in vrvic, deklice pa so imele za svoje punčke, ki so bile narejene iz cunj in ličkanja papirnate škatle. Igrače so izdelovali na pašniku, ko so pasli živino.

Tisti, ki so imeli veliko srečo, so imeli steklene kroglice. Tako mestni kot vaški otroci so se igrali s kamenčki, peresi, gumbki..

Kmečki otroci so se smeli igrati po opravljenem delu. Tudi revni mestni otroci so dobivali igrače le izjemoma, saj so bile slednje privilegij najbogatejših.

Slika 9: Večna pastirska igrača – mlinček ob potoku.

➤ **IGRE NEKOČ**

Deklice so se igrale s pupami, ki so jih naredile same iz sena, slame in cunj. Obraz so naredile iz primernega kamna. Doma so izdelovali tudi igrače iz lesa: lesen voziček, piščalke ptički, lojtnik...

Zanimiva je pripoved iz Haloz, ko je oče prinesel domov domine. Z njimi so se igrali tako, da so jih zložili na mizo in potiskali kakor vagončke. Zaradi teh domin so postali pomembni v domači vasi.

Ena izmed iger, ki ni zahtevala igrač, je bilo pohajkovanje in potepanje. A to so počeli predvsem mestni otroci, ki so imeli več prostega časa kot kmečki otroci.

V 20. stoletju je bila vedno bolj pomembna igrača žoga. V tridesetih letih so na Primorskem delali lesene žoge ali krogle in z njimi balinali. Žoge so izdelovali tudi iz starih cunj.

Igrali so se tudi s škatlami iz lepenke in s figuricami, ki so jih izrezali iz teh škatel.

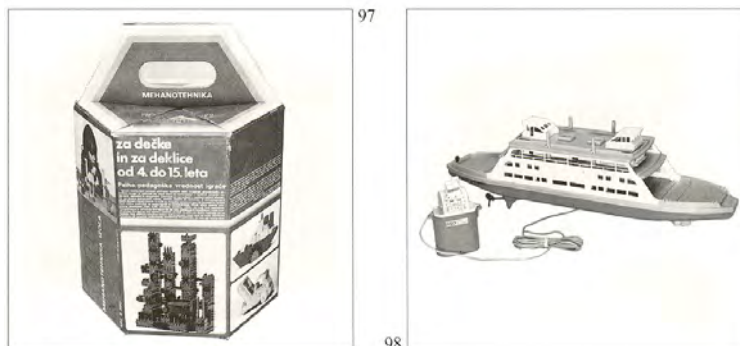
2.1.4 DRUGA POLOVICA 20. STOLETJA – RAZLIKE MED IGRAČAMI KMEČKIH IN MESTNIH OTROK

➤ **IGRAČARSKA OBRT IN INDUSTRIJA**

V tem času je igrača postala tovarniški izdelek in zato podobna ali pa celo enak na vsem slovenskem ozemlju. Tudi njeno imenovanje je izgubilo barvitost in razkošje. Namesto donda, čeča, punička, faček cilka, pupa, micka, se pojavita in ohranita besedi »punčka« in »lutka«.

Po koncu druge svetovne vojne so igrače izdelovali le redki obrtniki. Tako novih igrač na trgu skoraj ni bilo. Obrtniki so izdelovali igrače iz odpadnega materiala: les, lepenka, papir. Igrače iz Zahoda k nam niso več prihajale.

Leta 1951 se je pojavila ideja o gradnji tovarne igrač. Tako je leta 1952 bila v Izoli ustanovljena tovarna igrač Mehanotehnika. Ime je dobila po prvi izdelani igrači, ki se je imenovala sestavljenka Mehanotehnika. Najprej so bile igrače kovinske, kasneje pa plastične. Njihovi pomembni izdelki so bile male železnice.

Slika 10: Kocke »Bimo« in Ladja - trajekt – Mehanotehnika Izola.

➤ NAJBOLJ PRILJUBLJENE IGRAČE PRETEKLIH DESETLETIJ

Po drugi svetovni vojni so v Italiji izdelovali velike, oblečene punčke (bomboline). Bile so zelo drage in zaradi velikosti za igro neprimerne. Ljudje so jih kupovali in prenašali čez mejo, da bi krasile postelje tako mestnih kot kmečkih domov.

Po letu 1960 so v Splitu (današnja Hrvaška) ustanovili tovarno igrač Jugoplastika. Na trgu so se pojavile cenene punčke, plastični avtomobilčki, živali, žoge in plišaste igrače, med katerimi je bilo, kakšna ironija, še najmanj medvedkov.

Barbika se je rodila 1956 v Ameriki v kalifornijski tovarni Mattel. Dolgo časa je bilo potrebno za nakup Barbike potovati čez mejo v Avstrijo in v Italijo. Z Barbiko pa so slovenski otroci dobili tudi »punčkine hišice«, ki prikazujejo blišč izmišljenega sveta odraslih.

Slika 11: Barbika osvaja svet

➤ STANJE NA IGRAČARSKEM TRGU DANES

Danes so v Sloveniji številne delavnice igrač in družabnih iger. Ena takih je Kocka, ki je prva pri nas leta 1980 začela prodajati igro Monopoly, ki je nastala v Ameriki že leta 1936.

V povprečni trgovini z igračkami lahko danes izbiramo med izdelki 60 dobaviteljev. Večina igrač je uvoženih.

Za konec pa še najnovejša napoved agencije Reuter: *»Otroci se bodo kmalu poslovili od Barbik, letalskih modelčkov in sestavljanek in se bodo ukvarjali samo še z računalniškimi igrkami, s katerimi bodo lahko celo lovili ribe, se pogovarjali s šahom, popeljali Barbiko v svet dogodivščin...«*

Slika 12: Računalniške igrice izpodrivajo igrače in igro.

2.2 OBLAČILA OTROK NEKOČ

➤ FANTOVSKA OBLEKA

Fantovska obleka je bila sestavljena iz hlač, srajce, telovnika in suknjiča.

- HLAČE so segale malo čez koleno. Imele so eno ali dve naramnici, zapenjale so se z gumbi.
- SRAJCE so bile platnene ali lanene. Imele so povišan ali pa majhen koničast ovratnik. Zapenjale so se z gumbi ali pa z dušicami. Bile so enobarvne ali pa so imele droben karirast vzorec.
- TELOVNIK in SUKNJIČ sta se zapenjala z gumbi. Bila sta sive ali rjavkaste barve.
- KLOBUK je bil črn, siv ali rjav.
- ČEVLJI so bili visoki, usnjeni. Nosili so jih le pozimi. Poleti so bili otroci bos.

➤ DEKLIŠKA OBLEKA

Dekliška obleka je bila sestavljena iz predpasnika v celem in spodnjega krila ali obleke v celem.

- ZGORNJE KRILO je bilo iz bombaža ali lanu v jesenskih barvah. Životec je imel različne izreze, brez rokavov, z različnimi naramnicami in je imel dodatke na ramenih. Zadaj se je zapenjal ali zavezoval.
- SPODNJE KRILO je bilo belo iz bombaža in lanu. Bilo je daljše od zgornjega krila. Včasih so ga krasile čipke.
- BLUZE so bile brez ovratnikov. Bile so enobarvne, kariraste ali črtaste.
- ČEVLJI so bili usnjeni in okorni. Deklice so jih nosile le pozimi in v nedeljo k maši. Poleti so hodile bosc.
- FRIZURE – lase so nosile spletene v eno ali dve spuščeni kiti, kite so si spele z lasnicami okoli glave. Sprednji lasje niso smeli padati na čelo.

Slika 12: Takšna sta bila dedek in babica.

3. ČAS JE ZA IGRO, BABICA...

3.1 URA LEPOPISA

Babice in dedki so nam veliko pripovedovali o svojem otroštvu in težkih časih, ki so jih takrat preživljali. Nismo se znali in mogli uživati v njihovo otroštvo. Zato smo sklenili, da obiščemo Slovenski šolski muzej v Ljubljani in doživimo delček vsakdana naših babic in dedkov. V Grobelnem smo vstopili na vlak in se popeljali zanimivi dogodivščini naproti.

V muzeju smo doživeli muzejsko šolsko uro lepopisa naših babic in dedkov iz leta 1930. Učna ura je »živa igra zgodovine«. Uro je interpretirala »gospodična učiteljica« Taja Gubenšek in je trajala 45 minut.

V učnih načrtih za osnovne šole lahko sledimo predmetu lepopis od leta 1774; kot samostojni predmet pa je bil ukinjen leta 1959. Spoznali smo pomen in vlogo lepopisja v šoli. Osnovo lepopisne pisave smo dobili tako, da smo s peresnikom in »tinto« pisali lepopisne črke na učne liste. (Priloga 1)

Slika 13: Sedemdeset let v preteklost

Slika 13a: Sedemdeset let v preteklost

Nazaj v leto 1930

Bilo je lepo jutro, 2. rožnik, ko nas je pot peljala v naše glavno mesto. Ljubljana nas je očarala v svoji velikosti, lepih ulicah in množici ljudi, ki hitijo po opravkih.

Slovenski šolski muzej nas je popeljal z učno uro lepopisa v leto 1930. Gospodična učiteljica Kunigunda nas je pozorno opazovala pri pisanju s peresom in črnilom. Opozarjala nas je na urejenost rok, pravilno držo peresa in lepo držo telesa. Venomer je ponavljala besede:

»Vaja dela mojstra, ako mojster dela vajo.«

Učna ura lepopisa je bila zanimiva in poučna.

Življenje v letu 1930 ni bilo enostavno. Učitelji so poredne učence kaznovali in zapisali v »črne bukve«, marljive in pridne pa v »zlate bukve«. Še danes lahko beremo njihove zgodbe.

Ta dan mi bo za vedno ostal v lepem spominu.

Špela Šket

Slika 14: V šolski klopi

Sedemdeset let v preteklost

Sem učenec OŠ Šmarje pri Jelšah in obiskujem sobotno šolo. V programu smo imeli tudi obisk Slovenskega šolskega muzeja v Ljubljani, ki smo ga obiskali 2. junija 2006.

Ob 8.30 smo krenili v Grobelno z mini - busom. V Grobelnem smo vstopili v vlak in odpotovali proti Ljubljani. Z ljubljanske železniške postaje smo odšli v središče naše prestolnice, kjer je muzej. Tam nas je pričakala vodička, ki nas je odpeljala v učilnico izpred sedemdeset let. V predprostoru učilnice smo dobili oblačila, kakršna so nekoč nosili učenci. Fantje smo oblekli brezrokavnike, deklice halje, vsi pa smo dobili še komolčnike. Z njimi smo zaščitili naša oblačila. Vstopili smo v učilnico, kjer nam je vodička povedala, kako se moramo pri pouku obnašati. Ko smo bili vsi v razredu, je zazvonil šolski zvonec in v učilnico je vstopila učiteljica. Videti je bila stroga. Pričela je s poukom. Najprej je vsem pregledala roke, če so čiste in urejene. Nato nam je povedala, da se ne smemo ničesar dotikati.

Končno se je začela ura lepopisa. Na tabli nam je pokazala, kako se pišejo črke, učenci pa smo jih pisali na papir s peresom in črnilom. Peresa smo morali namočiti v črnilo. Pri tem smo morali paziti, da nismo popackali lista in mize. To pa ni bilo lahko. Po končani uri lepopisa nam je povedala, kako so nekoč kaznovali učence. Učence so pretepali s šibo, ki je bila vedno v razredu, klečali so na koruzi ali polenu. Če učenec v šoli ni znal, je moral domov iz šole z lesenim oslom na hrbtu. Najstrožja kazen je bila zapis v »črno bukvo«. Kazni smo lahko preizkusili.

Nato smo si ogledali muzejsko zbirko. Videli smo stare slike ljudi, ki so v preteklosti uvajali šole na naših tleh.

Po končanem ogledu nas je učiteljica odpeljala na sladoled, zato smo skoraj zamudili vlak. Ker smo iz Ljubljane prišli pozno, so po nas morali priti starši.

Ogled šolskega muzeja je bil zelo zanimiv. Imel sem se lepo.

Blaž But

Slika 15: Pri pisavi je pomembna drža
Šli smo v Slovenski šolski muzej

Ko smo prišli v muzej, smo imeli učno uro lepopisa. Gospodična učiteljica nam je najprej pregledala roke. Za tem smo se učili pisati črke. Pisali smo s peresom, ki smo ga namakali v črnilo.

Gospodična učiteljica nas je opozorila, da bodo poredneži morali sestiti v oslovsko klop, lahko pa se zgodi, da bodo v kotu učilnice klečali na koruzi. Če kdo ne bo znal pisati črk, bo moral domov z oslom na ramenih. Tako bo osramočena vsa družina.

Ko je zvonec naznanil konec učne ure, nas je vodička popeljala skozi muzejsko zbirko, ki prikazuje razvoj šolstva pri nas.

Alenka Fajs

Slika 16: Marljive deklice

Učenje nekoč

Učenci, ki obiskujemo sobotno šolo, smo se z učiteljicama odpravili v Ljubljano. Pre šolskimi vrati nas je pričakal minibus. Peljal nas je do Grobelnega, kjer smo vstopili v vlak in se peljali do Zidanega Mosta. Tam smo prestopili na vlak za Ljubljano. Z ljubljanske železniške postaje smo šli peš v center mesta, kjer je Slovenski šolski muzej. Tam smo imeli šolsko uro lepopisa. Deklice smo morale oblči predpasnike, dečki pa brezrokavnike. Vse je bilo tako kot pred 70 leti. Najbolj mi je bilo všeč pero in učiteljica, ki nas je znala brez težav umiriti. Po uri lepopisa smo si ogledali še muzejsko zbirko. Bilo mi je zelo všeč.

Ana Čujež

Slika 17: V šoli nekoč

Obiskali smo Slovenski šolski muzej

V petek smo obiskali slovenski šolski muzej. Tam nam je gospa povedala, kakšen je bil pouk v starih časih. Potem so nas odpeljali v staro učilnico, kjer smo imeli pouk kot je izgledal pred sedemdesetimi leti. Učiteljica nam je najprej pregledala roke in je za vsakega imela kakšno pripombo, besede pohvale so bile redke. Meni je rekla, da sem pastirčekm z urejenimi nohti. Po pouku smo si ogledali muzejsko zbirko.

Žiga Šraml

Slika 18: Šolarji

Slika 19: Lepopisna vaja

Šolske kazni nekoč

Ko so učenci odgovarjali in niso znali snovi ali so kaj ušpičili, so bili zelo kaznovani. Kaznovali so jih z najmanj desetimi udarci po roki. Nositi so morali lesenega osla na ramenih od šole do doma in tako so naredili sebi in družini sramoto, kajti včasih ni bilo prevozov in so do šole in doma hodili pol ure ali pa celo več. Kazen je bila tudi klečanje na koruzi s spodvihanimi hlačnicami. Klečali so celo uro ali za hud prekršek ves čas, ki so ga preživeli v šoli.

Najhujša kazen pa je bila, da si bil zapisan v »črno bukvo«. Se sprašujete, zakaj? Zato ker vsak, ki je prišel v šolo, si je ogledal in prebral tvojo zgodbo. Telesne in druge bolečine ter sramotenja se počasi pozabijo, če pa si zapisan v knjigo, to ostane za vedno, saj smo v muzejski zbirki lahko prebrali sto let star zapis o porednem učencu, ki je na poti v šolo ukradel jabolko in ga je pri tem opazil učitelj.

Tina Vizjak

Slika 20: Osel na ramenu

Slika 21: Klečanje v kotu

3.2. SPOMINI STOLETNE BABICE

Nekega soparnega petkovega popoldneva smo obiskali Marijo Zorin, ali po domače teto Micko, ki živi v majhni zeleni hišici na Pečici. Teta Micka je stara že skoraj 101 leto, a ji breme stotih let ne bi prisodili.

Ko smo posedli okoli mizice pred hišo, je obujala spomine na svoja otroška leta in sproščeno ter zanimivo pripovedovala o življenju, ki je bilo vse prej kot lahko. Rodila se je kot najstarejša hči v družini, ki je štela 12 otrok. Kmalu je izgubila mamo in skrb za mlajše brate in sestre je padla nanjo. Tudi oče je umrl mlad. Ko je teta Micka potarnala, da ni imela nič kaj lepo mladost, smo jo popolnoma razumeli.

Preden smo se začeli pogovarjati, nas je postregla s sokom in pogačo, ki jo je za nas pripravila sama. Da je že nekoliko šibka v rokah in jo mora omesiti s »kuhlo«, je še dodala. Nato je pogovor stekel. Mi smo zastavljali vprašanja, teta Micka pa je pripovedovala, kot da se je to dogajalo včeraj in ne pred devetimi in več desetletji.

Kam ste hodili v šolo?

»V šolo sem hodila v Kostrivnico. Do šole so vodile makedamske in kolovozne poti, ki so bile v deževnih pomladnih in jesenskih mesecih razmočene in blatne. Otroci smo hodili v šolo bos. Pozimi pa smo bili obuti v lesene cokle.

Oblačila smo imeli narejena iz ponošenih starih oblek. Stare obleke so razparali, obrnili blago in urezali in sešili otroško obleko.

Tudi v cerkev smo v toplem vremenu hodili bos in skromno oblečeni.«

Kako je bilo takrat v šoli?

»Tudi nekoč smo se otroci igrali in bili nagajivi, a ne tako kot ste danes vi. Če si bil v šoli priden, je bilo lepo. Če so bili otroci poredni in niso ubogali so morali v kot, kjer so klečali na koruzi. Če to ni pomagalo, jih je porednež dobil s šibo po zadnji plati. Učiteljica je v razred prišla vedno s palico.

V drugem razredu smo imeli zelo dobro učiteljico, ki ni pretepala otrok. Ko je napočil čas za verouk in je v šolo prišel duhovnik, je skrila palico, da je ne bi na otrocih uporabil župnik. A župnik je poredneže vseeno kaznoval. Namesto tanke palice je uporabil debeli in oglati meter.«

Kdaj ste imeli največ prostega časa?

»Dopoldne smo bili v šoli. Domov smo prišli okoli dveh. Prostega časa nismo imeli, saj smo morali pasti svinje in krave. Od pomladi do jeseni smo pomagali pripravljati drva za zimo. Pozimi pa je bilo naše opravilo nošenje drv v hišo.«

Kako ste ga preživljali?

»Naš prosti čas je bila paša živine. Če so se krave pridno pasle, smo se otroci lahko igrali. Pasli smo pozno v jesen. Prezeble noge smo si ogreli v kravjem »lulanju« ali pa smo se kar sami »polulali« v travo in si na tistem mestu greli noge.

Doma smo imeli vinograde, kjer so delali viničarji. Otroci smo jim morali pri delu vselej pomagati. Prostega časa ni bilo.«

S katerimi igračami ste se igrali?

»Igrač sploh nismo imeli. Ko smo deklice nekoliko zrasle, smo si naredile preproste punčke iz cunj. Za zimo so nam kar doma naredili preproste lesene sanke. Žoge nismo poznali. Tudi v šoli je nismo imeli.«

S čim so se igrali vaši otroci?

»Imela sem tri otroke, dva fanta in deklico. Tudi moji otroci so živeli v pomanjkanju, saj je njihovo mladost prekinila druga svetovna vojna. Spominjam se, da jim je nekoč prijatelj mojega svaka, ki je rad zahajal v našo gorco prinesel lesenega gugalnega konjička. Tudi moji otroci niso imeli žoge. Igrač jim nismo kupovali, saj so jih redko kje prodajali, a tudi denarja zanje nismo imeli; še obleko in hrano je bilo težko kupiti.«

Ste tudi sami izdelali kakšno igračo za svojega otroka?

»Za hčerko sem naredila punčko iz cunj, fanta pa sta se sama znašla.«

Slika 22: Pri teti Micki

Katere igre ste se igrali nekoč?

»Spominjam se igrice »riga - raja« in igro »volkec«.«

Ali ste se ukvarjali s kakšnim športom?

»Ko sem jaz odraščala ni bilo na podeželju možnosti, da bi se ukvarjali s športom.«

Ste obiskovali kakšne kulturne prireditve?

»Tudi kulturnih prireditev ni bilo.«

Ste imeli kakšno svojo revijo, časopis?

»Revij in knjig za otroke v tistih časih ni bilo.«

Katera knjiga iz otroških let vam je najbolj ostala v spominu?

»V šoli smo imeli začetnico in berilo ter za verouk katekizem. V šoli ali kje drugje si knjig nismo mogli sposoditi, ker jih ni bilo.«

Ali ste v šoli imeli kakšne krožke?

»Fantje so hodili h krožku, kjer so se učili obrezovati in cepiti sadno drevje. Dekleta pa smo običajno obiskovale krožek, kjer smo se učile ročnih del. Krožki so bili le občasno, če je učitelj utegnil.«

Čisto na koncu nam je povedala še pesmico, ki so jo v šoli pogosto prepevali: Stoji učilna zidana...

STOJI UČILNA ZIDANA

1. STÓ - JI U - ČIL - NA ZI - DA - NA, PRED NJO JE STA - RA JA - BLA -
2. SI - NI - CA ZJU - TRAJ PRI - LE - TI, NA ŠOL - ŠKEM O - KNU OB - SE -
3. PO - SLU - ŠAJ - TE, U - ČI - TELJ VII KA - KO SE MEN' PRI VAS GO -
4. ZA - LE - ZLI MÓJ SO PTI - ČJI ROD, IZ GNE - ZDA VR - GLI GA ZA
5. GR - DO - BE GR - DE, PA - GLA - VEI MA - STI STE VRE - DNI LE - ŠKO -

- NA. TA JA - BLA - NA JE VO - TEL PANJ, SI - NI - CA ZNO - SIGNE - ZDO VANJ.
- DI, NA O - KNU KLJUN - ČEK SVOJ OD - PRE, TA - KO PRE - PE - VA - TI ZA - ČNE:
- DI, VSI VA - ŠI DE - ČKI ME ČR - TE, POV - SOD LO - VE, POV - SOD PO - DE.
- PLOT; MLA - DI - ČKI TAM PO - MR - LI SO, O - ČI SVE - TLE ZA - FR - LI - SO.
- VE; KDOR V GNE - ZDU PTI - ČI - CE MO - RI, TA V SR - CU SVO - JEM PRI - DA NII

Slika 23: Stoji učilna ...

3.3. ANKETA

Sestavili smo anketo, v kateri smo primerjali prosti čas in igro naših babic in dedkov z našim otroštvom. (Priloga 2)

➤ POVZETEK IN UGOTOVITVE

Ugotovili smo, da imamo danes otroci največ prostega časa popoldne, ob praznikih in med počitnicami.

Naši dedki in babice pa so imeli največ prostega časa ob nedeljah in cerkvenih praznikih, zvečer ter pozimi.

Otroci preživljamo prosti čas tako, da se igramo s prijatelji, gledamo televizijo in igramo računalniške igrice.

Nekoč so prosti čas preživljali ob igri s sosedi, največkrat na paši.

Naša najljubša igrača je žoga, računalnik in kolo.

Najljubša igrača babic je bila žoga in punčka, oboje iz cunj. Dedki so se najraje igrali z žogo iz cunj, doma narejenimi lesenimi igračami, leseno kolo pa je bilo že pravo razkošje.

Najpogosteje se igramo z žogo, se lovimo in igramo družabne igre.

Nekoč pa so se igrali »med dvema ognjema«, se skrivali in lovili.

Danes se ukvarjamo s številnimi športi.

Nekoč pa to ni bilo mogoče. Babice in dedki pravijo, da je njihov šport bilo delo.

S športom se danes ukvarjamo v šoli in raznih klubih.

Nekoč so se otroci ukvarjali s »športom« doma, na cesti, v naravi.

Danes obiskujemo številne kulturne prireditve: kino, gledališče, koncerti...

Nekoč so hodili k maši in si enkrat na leto ogledali vaško gledališko igro.

Danes je ogromno časopisov in revij. Najraje beremo Pil in Moj planet.

Dedki in babice so brali Pionirski list, Ciciban in Kurirček.

Naše najljubše knjige so: Butalci, Življenje kot v filmu, Rdeča kapica, Anica,...

Naše babice so si najbolj zapomnile pravljice, večina dedkov pa se spominja knjige Deseti brat.

Naše največje želje so raznolike: sreča, potovanja, dobre ocene, biti odličen športnik.

Dedki in babice pa so si v otroštvu želeli dober poklic, obleke in obutev.

DANES	NEKOČ BABICA	NEKOČ DEDEK
<p>1. Kdaj imaš največ prostega časa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - popoldan - ob praznikih - ko so počitnice - ko ni učenja, naloge - ob koncu tedna - od 18.00 	<p>1. Kdaj ste imeli največ prostega časa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob nedeljah in praznikih - zvečer - pozimi - po opravljenem delu 	<p>1. Kdaj ste imeli največ prostega časa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob nedeljah in cerkvenih praznikih - zvečer - dokler nisem šel v šolo
<p>2. Kako ga preživljaš?</p> <ul style="list-style-type: none"> - igra s prijatelji in gledanje televizije - računalniške igrice - ukvarjanje s športom: kolesarjenje, rolanje, plavanje - risanje - branje - pomoč v hlevu 	<p>2. Kako ste ga preživljali?</p> <ul style="list-style-type: none"> - igranje s sosedovimi otroki – lovljenje, skrivanje, slepe miši, žoganje - na peči - pripovedovanje zgodbic - prepevanje 	<p>2. Kako ste ga preživljali?</p> <ul style="list-style-type: none"> - igre s prijatelji na prostem - vožnja s »kovcami« - preprosto in veselo - igre z žogo
<p>3. Katere igrače najraje uporabljaš?</p> <ul style="list-style-type: none"> - žoga, računalnik, kolo - družabne igre, kocke, rolerji, plišaste igrače 	<p>3. Katere igrače ste uporabljali?</p> <ul style="list-style-type: none"> - žoga in punčke iz blaga - doma izdelane igrače - kmečko orodje 	<p>3. Katere igrače ste uporabljali?</p> <ul style="list-style-type: none"> - žoga iz cunj in leseno kolo - gugalnice na drevju - igračke iz lesa - lok in puščica - leseni valčki od sukanca - šah

<p>4. Katere igre se najpogosteje igraš s prijatelji?</p> <ul style="list-style-type: none"> - košarka, lovljenje in družabne igre - druge igre z žogo (košarka, »petelinček«, »med dvema ognjema«) - računalniške igrice - skrivanje, rolanje in kolesarjenje 	<p>4. Katere igre ste se najpogosteje igrali s prijatelji?</p> <ul style="list-style-type: none"> - »med dvema ognjema« - skrivanje in lovljenje - mlin - »petelinček« 	<p>4. Katere igre ste se najpogosteje igrali s prijatelji?</p> <ul style="list-style-type: none"> - med dvema ognjema - skrivanje - lovljenje - nogomet in »petelinček« - žoga iz suhe trave - partizani in Nemci
<p>5. S katerimi športi se ukvarjaš?</p> <ul style="list-style-type: none"> - s športom se ne ukvarjam - nogomet - kolesarjenje, plavanje in košarka 	<p>5. S katerimi športi ste se ukvarjali?</p> <ul style="list-style-type: none"> - šolska telovadba - delo - odbojka 	<p>5. S katerimi športi ste se ukvarjali?</p> <ul style="list-style-type: none"> - delo - strelski krožek - kolesarjenje - badminton - nogomet - nobenim
<p>6. Kje se lahko udeležiš športnih dejavnosti?</p> <ul style="list-style-type: none"> - šola - igrišče in klubi - telovadnica - bazen - doma, v naravi 	<p>6. Kje ste se ukvarjali s športom?</p> <ul style="list-style-type: none"> - doma okoli hiše, dvorišče, travnik, polje - v šoli pri športni vzgoji - nikjer 	<p>6. Kje ste se ukvarjali s športom?</p> <ul style="list-style-type: none"> - doma: njiva, travnik, dvorišče, gozd - na cesti - v šoli - nikjer

<p>7. Katere kulturne prireditve obiščeš?</p> <ul style="list-style-type: none"> - kino - gledališče - koncerti glasbene šole - razstave - šolske prireditve 	<p>7. Katere kulturne prireditve ste obiskovali?</p> <ul style="list-style-type: none"> - večernice in šmarnice - vaške gledališke igre - veselice - šolske nastope 	<p>7. Katere kulturne prireditve ste obiskovali?</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaške gledališke igre - maša - veselice - nič
<p>6. Katere otroške časopise , revije prebiraš?</p> <ul style="list-style-type: none"> - PIL - Moj planet - stripe - Smrklja - Ognjišče 	<p>8. Katere otroške časopise, revije ste prebirali?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ciciban - Kurirček - Pionirski list - Mohorjeve knjige - nič 	<p>8. Katere otroške časopise, revije ste prebirali?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ciciban - Pionirski list - Pionir - Pavliha - Mohorjeve knjige - Kmečki glas - Slovenski poročevalec
<p>9. Katera knjiga ti je najbolj ostala v spominu?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Butalci - Življenje kot v filmu - Rdeča kapica - Družina Krtkovih - Harry Potter - Anica - Martin Krpan 	<p>9. Katera knjiga iz otroških let vam je najbolj ostala v spominu</p> <ul style="list-style-type: none"> - pravljice: Sneguljčica, Trnuljčica, Rdeča kapica, Janko in Metka - Miklova Zala - Visoška kronika - Deseti brat - nobena 	<p>9. Katera knjiga iz otroških let vam je najbolj ostala v spominu?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deseti brat - Rdeča kapica - Martin Krpan - Kaplan Martin Čedermac - Lukec in njegov škorec - nobena

<p>10. Kateri krožek obiskuješ v šoli?</p> <ul style="list-style-type: none"> - pevski zbor - glasbeno šolo - računalniški krožek - nogomet - Veselo šolo - navijaško skupino - dramsko plesni krožek - kolesarski krožek 	<p>10. Katere krožke ste obiskovali v šoli?</p> <ul style="list-style-type: none"> - šiviljski - pletenje nogavic - pletenje košar - dramski krožek - ročno delo - pevski zbor 	<p>10. Katere krožke ste obiskovali v šoli?</p> <ul style="list-style-type: none"> - pevski zbor - pletenje - cepljenje sadja - sadjarski krožek - ročnodelski krožek - šahovski krožek
<p>11. Katere so tri tvoje največje želje?</p> <ul style="list-style-type: none"> - sreča, zdravje in dobre ocene - vožnja z letalom in potovanje v Nemčijo in Argentino - biti dober nogometaš, imeti veliko prijateljev in v šoli dobre ocene - imeti hišo, psa in postati učitelj glasbe - pravi poklic, končati glasbeno šolo in imeti več poklicev - dobiti telefon, postati arheolog in da bi bil vse življenje srečen 	<p>11. Katera je bila vaša največja želja v vašem otroštvu?</p> <ul style="list-style-type: none"> - da bi prišla do poklica - potovanje z letalom - da bi bili oblečeni, obuti in bogati - postati kuharica - se izšolati - postati trgovka - imeti kolo 	<p>11. Katera je bila vaša največja želja v vašem otroštvu?</p> <ul style="list-style-type: none"> - da bi postal kmet - da bi postal obrtnik - igrati harmoniko - postati šofer tovornjaka - imeti kolo

3. 4 BABICA IN DEDEK PRIPOVEDUJETA

Nekoč mi je sosed naredil leseno kolo. Nekega dne sem se z njim zaletel v mogočno smreko. Kolo je razpadlo, jaz pa sem še dolgo nagovarjal soseda, da mi je naredil novo. Po dolgem prigovarjanju mi je naredil kolo, ki je bilo varnejše, hitrejše in »modernejše«.

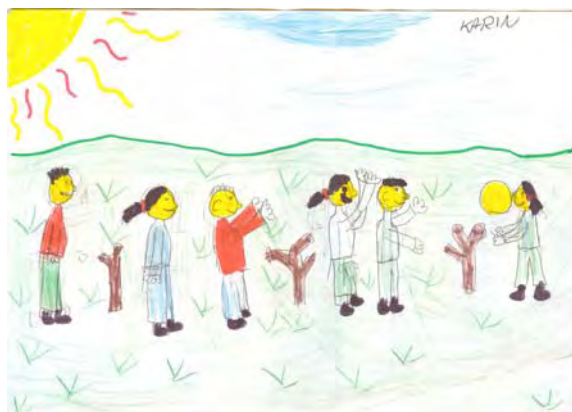
Spominjam se žalostnega dogodka s paše. Nekega dne sem pasel našo kravo. Bilo je vse mirno, dokler ni na naš travnik prišla sosedova krava, ki je našo nabodla z rogom in revica je poginila.

Še vedno se spominjam igre »peteršiljček«. Zbrali smo prostovoljca, mu zavezali oči in mu v roke potisnili staro cunjo. Nato je legel na tla in s cunjo mahal. Tisti, ki ga je najprej udaril, je bil naslednji »peteršiljček«.

Še vedno mi v ušesih zveni pesem, ki so jo kmečki fantje prepevali ob poletnih večerih po opravljenem delu. Glasi se takole:

Zgodaj že sonce zahaja,
skoraj za goro bo šlo,
sladek počitek nam daje,
pojdimo veselo domov.

Za dedija zapisala in ilustrirala: Karin Šket

Slika 24: Dedi pri igri

Stari ata je živel na Mestinju, kjer takrat še niso imeli trgovine, zato je enkrat tedensko hodil peš v Šmarje, da je kupil kruh. Ko se je nekega dne vračal domov s polnim nahrbtnikom kruha, je šel mimo hiše, v kateri so imeli 11 vedno lačnih otrok. Prosili so ga za kruh. Rekel jim je, naj gredo v hišo po nož. Otroci so stekli v hišo po nož, on pa je hitro zbežal proti domu.

Spominja se igre, ki so jo imenovali »pomaranča«. Na tla so narisali krog in ga razdelili na 16 delov. Zgledal je kot pomaranča, ki jo prerežemo na polovico. Nato so stopali v vsak trikotnik. Skakali so po eni nogi po vseh trikotnikih in se niso smeli dotakniti črte. Vsak naslednji krog so morali skakati hitreje. Za manj izkušene pa lahko pomarančo razdelimo le na osem delov.

Za starega ata zapisala in narisala: Tina Krajnc

Slika 25: Igra s »kovcami«

Moja babica je živela na kmetiji. Doma so imeli konje in ovce. Nekega dne je mala ovčka tekla mimo kobile Majde. Kobila se je prestrašila in ovčko brcnila v glavo. Le ta se je zgrudila na tla. Pričeli so jo oživljati. Začela se je prebujati, a ostale so ji posledice, saj je glavico nosila postrani in se občasno vrtela v krogu.

Otroci so odgnali živino na pašo. V gozdu so nabrali drva in zakurili ogenj. Na palico so natakneli koruzo in jo pekli. V žerjavico so potisnili krompir in repo. To je bila poslastica za vedno lačna otroke. Zaradi zavzetega pečenja in kurjenja so krave velikokrat pobegnile na njivo in polomile koruzo. Otroci so bili vselej kaznovani.

Dedek in babica sta že poznala igro »med dvema ognjema«. Žogo so sešili iz starih cunj. Igrišče so si označili z vrbovimi vejicami. Pravila igre so bila tudi nekoč takšna kot danes.

Dedek in babica sta se spomnila naslednje pesmice:

Cvili možek, debel možek,
ima hlače dopetače,
a trebušček ves napet,
da ne more z njim na led.

Polžek orje, miška seje,
zrasla bo pšenička.
Polžek jo odpelje, miška jo požanje,
polžek v mlin odpelje,

miška v mlinu zmelje.

Za dedija in babico zapisala in narisala: Špela Šket

Slika 26: Med dvema ognjema

Babica se spominja dogodka iz paše. Otroci so se na paši igrali z žogo in pozabili na krave. Te so pobegnile na sosedovo njivo, kjer so rasle slastne zeljne glave. Gospodar zeljnika je bil lovec in je pastirje pošteno prestrašil z lovsko puško.

Babica se spominja igre »rinčke talam«. V roki skriješ prstan in govoriš: »Rinčke talam, dobro skrij.« Eden od otrok je iskalec prstana. Iskalca so navadno določili tako, da so izštevali: »En, dva, tri pa povej število ti.« Ta išče in vohlja naokoli, kje se skriva prstan. Če ugotovi pri kom se prstan skriva, postane tisti iskalec.

Za babico zapisala in narisala: Alenka Fajs

Slika 27: Babica pri igri

Pri sosedovih so imeli jablano, ki je imela slastne sadeže. Dedek je bil falot in je jabolka obgrizel tako, da je na jablani ostal samo ogrizek. Sosed je to povedal dedkovi mami in skupaj so si belili glavo, le katera žival bi bila to, da jabolko poje tako spretno, da se ne utrga z veje.

Dedek je na paši zaspal. Ko se je zbudil, ni bilo krav nikjer. Iskal jih je vse popoldne daleč naokoli. Njega pa so iskali starši in sestre, saj so krave prišle same domov, pastirja pa ni bilo od nikoder. Zelo radi so se igrali »slepe miši«. Z izštevanko so izbrali slepo miš:

Eci, peci, pec,
ti si mali zec,
ti si mala prepelica,
eci, peci, pec.

Slepi miši so z ruto zavezali oči. Sklenili so krog in ga postavili na sredino. Trikrat so ga zavrteli naokoli. Nato se je moral nekoga dotakniti in ugotoviti, kdo je to. Če je ugotovil, je bil tisti slepa miš.

Za dedija zapisal: Žiga Šraml

Moja babica je bila na paši le takrat, ko je bila na počitnicah. Najbolj ji je bilo všeč takrat, ko so zakurili ogenj in pekli krompir.

Spominja se igre, ki so ji rekli »fuč«. To je igra s kamnom po risbi v obliki pisma, ki so ga narisali na tla. Igra je imela tudi svoja pravila: poskakovanje po eni nogi in hkrati brcanje kamna iz polja v polje. Ko se je kamen ustavil na črti ali pa si stopil na obe nogi, si bil izključen (fuč).

Igre so se navadno začele z izštevankami. Babica se je spomnila naslednje:

An ban, pet podgan,
štiri miši v uh me piši,

vija - vaja - ven.

Za babico zapisala: Ana Čujež

Babica je bila vesela, ko je dobila sestrico. Dedi pa se spominja lesenega doma narejenega kolesa. Iz lesa je izrezljal majhno vprego (»telege«) za mačke in z njimi divjal po kmečkem dvorišču.

Krave so se raje pasle, če so jim pastirji in pastirice prepevali. Še raje pa so mulile travo, če smo pripravili slano vodo in z njo poškopili travo. Potem smo imeli vse popoldne mir za pastirske norčije.

Iz lesa smo si izdelovali lesene puške in pištole ter se igrali vojake. Dedek se spominja, kako dolga je bila včasih pot iz šole, saj so namesto domov zavili v gozd in se tam igrali »opice«. Prijeli so se za mogočni srobot in skakali iz drevesa na drevo.

Za dedija in babico zapisal in narisal: Blaž But

Slika 28: Nemci in partizani

3.5. IGRE NEKOČ

➤ IZŠTEVANKE

Izštevanke so uporabljali in še danes uporabljamo otroci, ko moramo »po slučaju« izbrati prvega, ki nas uvede v igro. Nekaj smo jih izbrskali na dan s pomočjo babic in dedkov tudi mi, nekaj pa smo dodali naših – novejših.

--	--

<p>AN, BAN, PET PODGAN, ŠTIRI MIŠI, V UH ME PIŠI, VIJA – VAJA – VEN!</p>	<p>ECI, PECE, PEC, TI SI MALI ZEC, JAZ SEM MALA PREPELICA, ECI, PECE, PEC!</p>
<p>EN KOVAČ KONJA KUJE, KOLIKO ŽEBLJEV POTREBUJE? POTREBUJE SAMO TRI, PA POVEJ ŠTEVILO TI!</p>	<p>SLADOLED PO DESET, KDOR GA KUPI, SE ZASTRUPI, KDOR GA NE, PA UMRE, VIJA - VAJA - VEN!</p>
<p>POD MOSTOM JE PISALO CIPCI PILIPCI PILONIKA. KDOR PA TEGA NE IZGOVORI, TA LOVI.</p>	<p>ENA RACA JE UMRLA. ALI POJDEŠ NA POGREB? (DA) KOLIKO VENCEV BOŠ NOSIL-A? (NPR.:3) EN, DVA TRI!</p>
<p>EKATE PEKATE CUKATE ME, ABE, FABE, DOMINE, EKTRUM, PEKTRUM, KUFR ŠTUC. KVINTE, KVANTE, FUC!</p>	<p>ANČKA - BANČKA, PAMARANČKA, V PRVI KLOPICI SEDI IN NAPIŠE ČRKO I: GORI, DOLI, NAOKOLI, PIKA, VEJICA, VEN!</p>
<p>PIKICA IN TONČEK, STA LIZALA BONBONČEK, BONBONČEK SE STOPI, PIKICA LOVI!</p>	<p>ENA BABA GOSKO PEČE, DOL PO PISKRU MASLO TEČE, EN, DVA, TRI, POJDI, VEN ZDAJ TI!</p>

➤ **IGRE S PRSTI**

Igre s prstki so igre, s katerimi so odrasli potolažili otroke in jih tako spravljali v dobro voljo in pripravili do smeha.

BIBA LEZE, BIBA NI

Kadar je majhen otrok sedel nekomu v naročje, se je velikokrat našel kdorkoli in mu ponagajal, da bi ga pripravil do smeha. S palcem in sredincem je potoval po otrokovem trebuščku do podbradka in govoril:

**BIBA LEZE,
BIBA NI!
TOVOR NESE,**

OSEL NI!
ROGE KAŽE,
KOZEL NI!
KDO JE KDO?
BUC – BUC – BUC,
POLŽEK JE, POLŽEK JE.

KRŽ-KRAŽ, KRALJ MATJAŽ

Otrokovo roko primemo mu raztegnemo malo dlan ter s kazalcem križamo in govorimo:

KRIŽ-KRAŽ,
KRALJ MATJAŽ,
DAJ MI GROŠ,
DA SI KUPIM NOŽ!
LUKNO VRTOV, POČ, POČ, POČ!

Med »vrtanjem luknje« mamin kazalec povrta po sredini otrokove dlani in »dela luknjico«; na koncu pa s prsti udari po otrokovi dlani, če je ta pravočasno ne umakne.

TA Z DREVES HRUŠKE STRESA

TA Z DREVESA HRUŠKE STRESA. (za palec)
TA JIH MEČE V PRAZNE VREČE. (za kazalec)
TA NA RAME VREČO VZAME. (za sredinec)
TA JIH SKOZI VRATA VOZI. (za prstanec)
TA PA POSEDA IN POJEDA. (za mezinec)

TA PRAVI JEJMO

TA PRAVI: »JEJMO!« (palec)
TA PRAVI: »PIJMO!« (kazalec)
TA PRAVI: »ALI KJE DOBIMO?« (sredinec)
»NA POLICO BOM POGLEDAL« (prstanec)
»JAZ PA MAMI BOM POVEDAL« (mezinec)
»«BRATJE, ALI TO TRPIMO?« (vsi razen mezinca)
»NE, TOŽLJIVCA NATEPIMO!« (vsi razen mezinca)
KRC, KRC, KRC! (okrcajo mali prstek)

➤ NORČLJIVKE IN POSMEHLJIVKE

KORENČEK STRGAT

je malo zlobna in malo maščevalna privoščljivka, ki si jo privoščimo, kadar kdor drugemu jamo koplje in sam vanjo pade. Tu mislimo na tožljivca ali »špeckahlo« ali »tožngroša« ali »tožnbabo«. Korenček strgamo tako, da z enim kazalcem strgamo po drugem čim bolj pod nos prizadetega in govorimo ali pa prepevamo:

*ŠLEK! ŠLEK! PRAV TI JE!
ŠLEK! ŠLEK! PRAV TI JE!
ŠLEK! ŠLEK! ŠPECKAHLA, PRAV TI JE!
ČISTO PRAV TI JE!*

CESARJU TO

Če se v igri otroci sprejo, si kažejo osle. Najprej dvigneš široko razprto dlan in jo dvigneš do glave ter salutiraš: »CESARJU TO!«
Potem s palcem pokažeš k nosu in rečeš: »MESARJU TO!«
Potem pa obe dlani s palci prepelješ k svojim ušesom in rečeš: »TEB PA TO!«
Kadar so bili otroci še posebej besni, so še iztegnili jezik. A to si si lahko privoščil le, če si bil zares dober tekač.

Slika 29: Osle kazat

Pa še nekaj posmehljivk in norčljivk:

<i>MICKA KOVAČEVA, PILA NIČ PLAČALA. PIL BI ŠE VSAK HUDIČ, PLAČAL PA NIČ.</i>	<i>ŠPELA MARELA NA KAHLI SEDI, CAJTNGE BERE IN FAJFO KADI.</i>

<p><i>ŽENIN IN NEVESTA POD MIZO GRILE JESTA, ŽENIN JIH POBIRA, NEVESTA PA POŽIRA.</i></p>	<p><i>CIRIL IN METOD STA VLEKLA EN SOD, CIRIL JE PA PRDNAL IN SOD SE JE ZVRNAL.</i></p>
<p><i>MICIKA SE JOKA, KAJ JI JE, HLAČKE IMA POLULANE, SRAM JO JE. MI GREMO SPAT, MICIKA PA HLAČKE PRAT.</i></p>	<p><i>CIRIL IN METOD STA VLEKLA EN SOD, CIRIL BI RAD PIL, A METOD MU NI PUSTIL.</i></p>
<p><i>MATIJA MATAJA HRUŠKE PRODAJA, HRUŠKA MU ZGNIJE, MATIJA PA VPIJE.</i></p>	<p><i>STARA BABA, STARI DED, IGRALA STA NOGOMET. STARA BABA ZMAGALA, STARGA DEDA V KIŠTO ZLAGALA.</i></p>
<p><i>JOŽE IMA TRI KOŽE, PRVO OBLEČE, DRUGO SLEČE, TRETJO PA ZA SABO VLEČE.</i></p>	<p><i>PETER IN PAVEL STA VLEKLA ZA KAVELJ, PETER JE PAL, PAVEL PA VSTAL.</i></p>
<p><i>PETER MEŠETER IMA HLAČE NA VETER, PA VETER ZAPIHA, MU HLAČE ODPIHA.</i></p>	<p><i>BOG DAJ SREČO ZA ENO KRAVO RDEČO, ZA EN ŽELEZEN VOZ IN TEBI ENO FIGCO POD NOS.</i></p>
<p><i>TIKA TAKA, OŽENIL SE JE JAKA, ŠEL JE NA PLANINCO, VZEL JE KATARINCO.</i></p>	<p><i>JAKA TOBAKA POD MOSTOM KORAKA, SREČA MEDVEDA, MU V HLAČE POGLEDA.</i></p>

➤ PASTIRSKÉ IGRE

Paša je bila nekoč vsakodnevno opravilo otrok od 24. aprila, ko se je na god sv. Jurija prvič spustila živina na pašo in vse do pozne jeseni.

PETELINJI BOJ

To igro poznajo po vsem svetu in spada med fantovske tekmovalne igre. Štejemo jo med pastirske igre.

Igra se igra prizemno – na eni nogi, kletno – v čepenju in nadstropno – en fant sede drugemu na ramena in se bori kot jezdec na konju s svojim nasprotnikom. Orožje v boju sta roki, ki jih bojevniki sklene pred seboj. Tako suva nasprotnika in ga odriva stran od sebe. Tisti, ki odrine drugega na tla, je zmagovalec.

LOVITI SE / TI LOVIŠ

Sredi prijateljskega pogovora udariš prijatelja po rami in napoveš: »Ti loviš!«. Hitro stečeš stran. Tisti, ki si ga določil, teče za teboj in te lovi. Lahko pa z izštevanko določimo prvega lovilca in se dogovorimo, kako se bomo lovili:

- **LOVITI SE NA ZAPIK:** Zapik določimo na nekem deblu drevesa ali na zidu ali na plotu. Če se tega mesta dotakneš, te lovilec ne sme več loviti.
- **LOVITI SE NA REŠEVANJE:** Lovilec teče za izbrano ali za najbolj dosegljivo žrtvijo. Če mu kdo prekriža pot, mora prejšnjo žrtev pustiti in loviti tistega, ki mu je prekrižal pot.
- **LOVITI SE NA OKAMNENJE:** Spada med igre današnjih dni. Tisti, ki je bil ujet, čaka na mestu (okamenj), da ga nekdo, ki še ni ujet, s svojim dotikom reši. Okameneli stoji na mestu in kliče rešitelje na pomoč. Igra teče dokler niso vsi okameneli. Poslednji okameneli postane lovec.

MAČKE IN MIŠI

V igri sodeluje veliko otrok. Potrebujemo mačko, ki lovi eno ali dve miški in seveda eno ali dve mački. Drugi se primejo za roke v trden, čim bolj odporen in aktiven krog. V začetku je miška v krogu in mačka skuša priti vanj, da bi ujela miško. Krog pa je na strani miške in na vse kriplje brani mački vanj. Ko se mačka prebije, krog hitro spusti miško ven in spet brani, da bi se mačka prebila za miško. Ko mačka končno ujame miško, se igra zaključi in določimo novo mačko in miško.

Pred začetkom lovljenja govorimo:

*MALA MIŠKA PRIDI SEM,
S TABO SE IGRATI ČEM.
RADA BI TE GLADILA,
PLESATI NAVADILA.*

ČRNI MOŽ

Črni mož je skupinska igra na omejenem prostoru. Prostor določimo med dvema mejama in se razporedimo. Na eni strani je »črni mož«, na drugi strani pa tisti, ki jih lovi. Potem »črni mož« razprostre roke in se na vso moč zadere: »KDOOOO SE BOOOJI ČRRRRNEEEGA MOOOŽAAA?« V zboru se mu otroci glasno odzovejo: »NIHČEEEE!« Potem se zapodijo drug proti drugemu in »črni mož« mora ujeti vsaj enega izmed otrok tako, da ga obdrži z

rokami. Zajeti postane drugi »črni mož«. Lov se nadaljuje. Zadnji neujeti je zdaj novi »črni mož«.

Igra je bila vedno zelo priljubljena in malce divjaška.

URA JE ENA, MEDVED ŠE SPI

Ta igra se igra tako, da se otroci postavijo v krog. V sredini kroga leži otrok, ki je bil zbran za medveda. Izbira navadno poteka z izštevanjo. Otroci okoli njega ploskajo in hodijo v krogu ter govorijo:

*URA JE ENA, MEDVED ŠE SPI,
URA JE DVE, MEDVED ŠE SPI,
URAJE TRI, MEDVED ŠE SPI.... Do 10.*

Ko pridejo do 10, rečejo:

*URA JE DESET, MEDVED SE BUDI,
URA JE ENAJST, MEDVED ŽE STOJI,
URA JE DVANAJST, MEDVED ŽE LETIII!*

Takrat se otroci razbežijo, »medved« pa steče za njimi. Tistega, ki je ujet, je medved.

Slika 30: Medved še spi

ALI JE KAJ TRDEN MOST

Ta igra je znana po vsej Sloveniji. Najprej otroci izberejo tri, ki vodijo igro: dva varuha mostu in vojskovodjo. Navadno izbirajo med večjimi in močnejšimi v skupini in ne z izštevanjem. Vsi ostali so vojska. Otroci se razporedijo v vrsto od večjega do manjšega. Varuha mostu se dogovorita med seboj, kaj bo kateri od njiju, npr.: zlati čevelj, zlat klobuk... Nato se primeta za roki in ju dvigneta. Vojskovodja popelje svojo vojsko do mostu in se pred njim ustavi ter vpraša:

- *ALI JE KAJ TRDEN MOST?*
- *KAKOR KAMEN KOST.*
- *ALI LAHKO GRE NAŠA VOJSKA SKOZ?*
- *JA, ČE ZADNJEGA PUSTITE.*
- *ČE GA LE ULOVITE.*

Varuha mostu dvigneta roke in vojska koraka ali pa teče pod mostom. Pred zadnjim spustita zapornico in ga tako ujameta. Ujetnik se odloči h komu bo šel. Tako se igra nadaljuje, dokler v igri ne ostane le vojskovodja. Ta teče skozi odprti most sedemkrat. Medtem ostali govorijo dneve v tednu. Ko pridejo do nedelje, zapornica pade in vojskovodja je ujet. Tudi on se odloči, na katero stran bo šel. S tem je prvi del igre zaključen in začne se drugi del, ki se imenuje »vaganje duš«. Po tleh začrtajo črto. Varuha se postavita na vsako stran črte in se trdno primeta za roke in vlečeta. Ostali se primejo okoli pasu in tudi vlečejo. Zmaga vrsta, ki potegne nasprotnike preko zarisane črte.

Slika 31: Ali je kaj trden most

Slika 32: Ali je kaj trden most

ŠKARJICE BRUSIT

V časih naših babic so po deželi in po mestnih ulicah hodili krošnarji in kramarji s skrinjami oprtanimi na ramenih tako, da so jim kot male izložbice ležale na prsih. V njih so nosili usnjene pasove, vseh vrst glavnike in krtače, zaponke in lasnice, pa kakšno kravato in škarje ter brivske nožičke. Tudi vezalke za čevlje so se našle notri. Po vaseh so hodili piskrovezi in

brusači. Ko so kramarji in piskrovezi prišli v vas, so trkali na vrata in ogovarjali ljudi: »Lonce vezat, piskre popravljat!« Brusači pa so kričali: »Škarje brusit!« Žene iz vasi so prinesle prežgane lonce in razbite glinaste sklede. Brusači so nabrusili škarje in tope nože. Pri kramarju so kupovale drobnarije, da so se polepšale.

Igra »škarjice brusit« je prefrigana in polna majhnih goljufij. Zanj najprej določimo nekaj drevesnih debel na robu gozda ali v sadovnjaku. Število debel mora biti eno manj, kot je otrok. Na določeno znamenje stečejo vsak do enega drevesa. Eden seveda ostane brez debla. Tisti je »brusač«, ki brusi škarjice. Prekriža torej kazalca na obeh rokah in strga z enim po drugem, kot bi brusil škarjice. Brusač se odpravi k enemu od dreves in reče:

ŠLIK – ŠLAK, ŠKARJICE BRUSIM!

ALI IMATE PRI VAS KAKŠNE ŠKARJICE ZA NABRUSIT?

Nagovorjeni odgovarja:

O NE, NIMAMO. MOGOČE JIH IMAJO TAMLE KAJ!

Pokaže na no izmed dreves. Njihovi lastniki se kličejo med seboj in menjavajo svoja debela kar se da hitro, saj jim ga lahko zavzame brusač, ki se sme polastiti vsakega praznega drevesa. Tisti, ki ostane brez drevesa, je novi brusač.

➤ RAJALNE IGRE

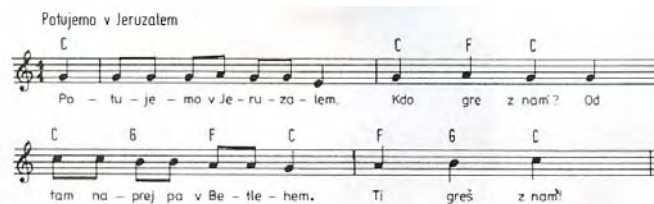
POTUJEMO V JERUZALEM

Potovanje v »Jeruzalem« najdemo povsod v otroških plesnih igrah. Igra poteka tako: V sklenjenem krogu hodimo v smeri urinega kazalca. V nasprotni smeri hodi eden od otrok, ki ga navadno zberemo z izštevanko. V roki nosi rutico ali vejico. Vsi pojejo:

*POTUJEMO V JERUZALEM.
KDO GRE Z NAMI?
OD TAM NAPREJ PA V BETLEHEM.
TI GREŠ Z NAMI.*

Ko se pesem zaključi, udaru najbližjega iz notranjega kroga. Tisti se pridruži v kolono, ki potuje v »Jeruzalem«. Notranji krog se tako manjša, zunanji pa večja. Zadnji, ki ostane je v naslednji igri vodja. Tako se igra res nikoli ne zaključi.

Naše mamice in očetje pa so potovali v Beograd in nato dalje v Titograd. Lahko pa si izmislimo kateri koli kraj.

Slika 33: Potujemo v »Jeruzalem«

ABRAHAM MA SEDEM SINOV...

To je koloigra, ki se je prvotno povezovala z vitjem kače ali plesom in je imenitna gibalna poigravanka. Prvotne je bila verjetno pastirska igra.

Najprej si izberemo vodjo igre, nato se razvrstimo v vrsto ali pa sedimo na tleh. Hodimo v kači ali pa sedimo in prepevamo skupaj z našim vodjo igre, ki ga moramo upoštevati:

*ABRAHAM MA SEDEM SINOV,
SEDEM SINOV ABRAHAM,
NISO JEDLI, NISO PILI,
DELALI SO VSI TAKO!
VSI TAKO, VSI TAKO,
SAMO, DA NAM LUŠTNO BO!
VSI TAKO, VSI TAKO,
SAMO, DA NAM LUŠTNO BO!*

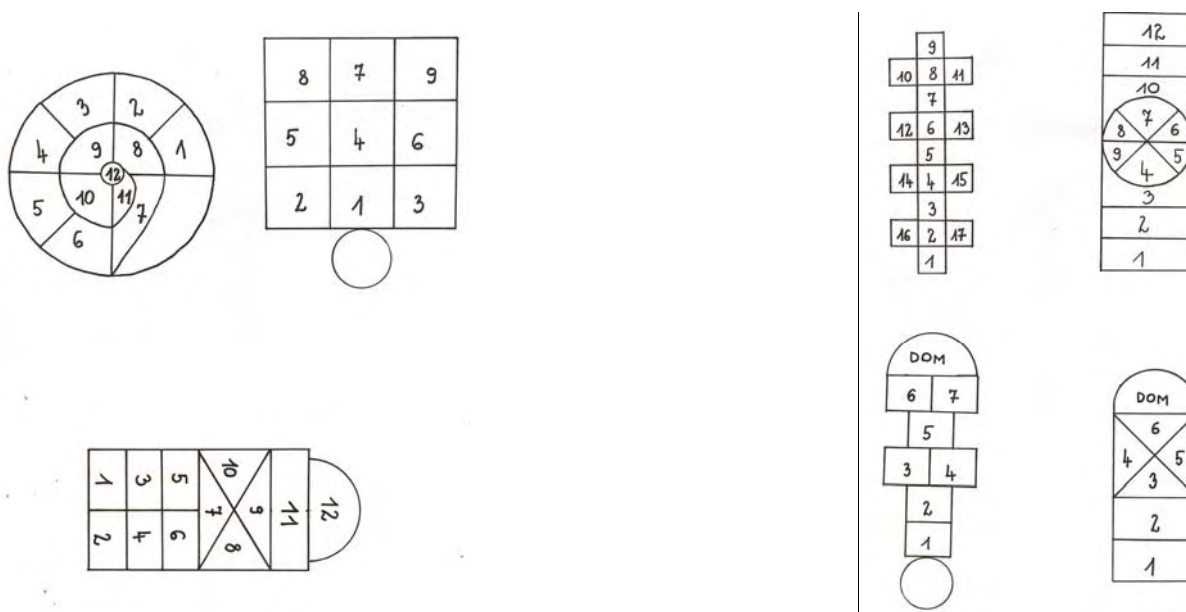

Slika 34: Abraham ima ...

➤ **RISTANCI**

RISTANCI

Ristanec je stara igra z različnimi obrazy. Otroci se jo igrajo po vsej Evropi in je razširjena skoraj po vsem svetu. Ristanec je beseda sestavljenka. »Ris« pomeni zabrisana črta, »tanc« pa pomeni ples. »Ris-tanc« je na tla narisana podoba za poskakovanje ali »tancanje«. Njegovi glavni dve upodobitvi sta oblika ključa in drevesa; lahko je tudi blodnjak ali labirint. Spada med gibno-tekmovalne igre, nima vodje in vsi soigralci so enakovredni. Najprej narišemo ristanec, ga razdelimo v polja in jih oštevilčimo. Mečejo ploščate kamenčke in potem poskakujejo po eni nogi – temu rečemo »fuč«. Lahko pa tudi skačejo iz ene noge na obe, ko pridejo na drugo stran pa še nazaj. Če srečno priskačejo nazaj in ne poskočijo na črto, lahko poberejo svoj vrženi kamenček in ga spet mečejo. Če kdo skoči na črto, kamenček zleti na črto ali ven iz ristanca, vsi zatulijo: »Fuč!« Igralca zamenja naslednji. Igro nadaljujemo vedno tam, kjer smo napravili fuč.

Slika 35: Različne oblike ristancev

ZEMLJO KRAST

Igra je zanimiva in gibno ustvarjalna. Nekateri jo uvrščajo med neke vrste ristancev. V igri ni vodje in so vsi enaki.

Najprej narišemo sonce, ki predstavlja sredino. Premer kroga mora biti približno polovico metra. Okrog sonca zarišemo večjo zemljo. Ko je zemlja narisana, jo razdelimo na toliko delov, kolikor je igralcev. Vsak si v svojo deželo – zemljo napiše svoje ime. Nato v sredino sonca postavimo 25 cm dolgo paličico, ki jo nato eden od igralcev spusti, da pade kamor koli. Tako paličica pokaže proti neki deželi. Tisti, proti kateremu je padla zakliče: »NAPOVEDUJEM VOJNO PROTI DANSKI!« (izbere si eno od držav soigralcev) in vrže palčko v ozemlje Danske. Ko pade palčka na tla, se vsi razbežijo daleč od zemlje. »Danec« pa hitro stopi na palčko in zakliče: »STOJ KAKOR KIP!« Vsi obstanejo. »Danec« se sedaj lahko prosto sprehaja po črti zemlje. Ko pride blizu katerega od soigralcev, vrže vanj palčko. Če ga zadene, mu lahko krade zemljo. Ukrade mu je lahko toliko, kolikor je doseže s črte, a pri tem ne sme stopiti na tuje ozemlje. Razkorači se po obrobnih črtah in s palčko zariše del tuje zemlje, ki si ga prilasti. Ne sme se z roko dotakniti tal, kajti potem izgubi vse pravice. Če ni zadel s palčko soigralca, mu lahko ta sedaj krade zemljo. Kdor ostane brez zemlje, izstopi iz igre. Zmaga tisti, ki je nakradel največ zemlje in je največji lastnik.

➤ IGRE ZA DEŽEVNE DNI

LETI, LETI

Posedemo se okrog mize. Z izštevanjem ali z dogovorom določimo tistega, ki bo vodil igro. Njegova naloga je, da nas povleče za nos. Brez tega igre ne bi bilo nikoli konec.

Na rob mize položimo kazalca in pri tem vodja govori: LETI, LETI, LETI... Vsi delajo enako. Vodja lahko igralce zavede tako, da reče: »LETI, LETI KONJ!«. Pri tem dvigne roke in če igralci niso pozorni, jih zavede in za njih je igre konec. Tistemu, ki se je zmotil, dodelimo smešno kazen.

Slika 36: Leti, leti ...

KAMENČKE ALI RINČKE TALAT

Pri tej igri najprej določimo dve vodji: iskalca in talalca. Talalec ima v roki kamenček ali pa rinček. Roke ima sklenjene kot da moli. Ostali sedijo v krogu ali v vrsti in imajo roke sklenjene kot talalec. Ta pride do vsakega in govori: »RINČKE TALAM, DOBRO SKRIJ!« Vsakemu seže v roke in govori te besede. Potem, ko enemu v dlan vrže rinček, pride iskalec in ugotavlja, v katerih rokah je. Če iskalec ugotovi, tisti, ki ima v roki rinček steče okoli kroga. Iskalec steče za njim. Če ga ujame, zamenjata vlogi, sicer ostane enako.

Slika 37: Rinčke talam, dobro skrij.

4. ZAKLJUČEK

V raziskovanju so učenci spoznali, kakšne igrače so imele njihove babice in dedki, kako in kaj so se igrali, ter kako so preživljali prosti čas. Primerjali so svoje otroštvo z otroštvom babice in dedka.

Seznani so se, kakšen je bil razvoj igrač na slovenskih tleh in kdaj so igrače postale dostopne revnejšemu mestnemu in preprostemu kmečkemu otroku. Spoznali so, da se njihovi stari starši niso igrali s kupljenimi igrači, ampak so z domiselnostjo in iznajdljivostjo znali za igro uporabiti kamenčke, paličice, gumbke ipd. Njihove igre so bile preproste in za njih niso potrebovali dragih pripomočkov. Otroci so se čudili, ko so izvedeli, da je bila žoga pred petdesetimi leti prava redkost in da se je večina otrok igrala z doma narejeno žogo iz cunj ali iz suhe trave.

Da bi si lažje predstavljali vsakdan babice in dedka, sem učencem predlagala obisk Slovenskega šolskega muzeja. Niso mogli skriti presenečenja, saj takšnega pouka, odnosa učitelja do otrok in grozljive strogosti niso pričakovali. Šele po tem doživetju so razumeli, zakaj so predvsem babice, ko so se z njimi pogovarjali o otroštvu, obujale tako grenke spomine in tarnale, kako težki časi so bili takrat.

Obiskali smo stoletno gospo in z njo kramljali o otroških letih in primerjali njeno mladost z našo. Bili so ponosni, da so bili njeni gostje in čudili so se njenemu spominu, vedrosti in moči.

Ves čas našega raziskovanja so zbirali podatke o starih igrah, izštevankah, posmehljivkah... Kar nekaj se jih je nabralo. Igre so tudi preizkusili in jih pokazali sošolcem ter se skupaj igrali.

Vsi učenci so po pogovoru z babico ali dedkom uredili in zapisali njihove spomine na otroštvo; nekateri so jih tudi ilustrirali. Največ ilustracij je prispevala Tina Krajnc.

Čisto na koncu še zahvala učencem, ker so sledili mojim pobudam, imeli ob tem številne ideje in vestno izpolnjevali razdeljene naloge.

Prijetno in predvsem igrivo je bilo letošnje raziskovanje.

Zapisala mentorica Jožica Gajšek

5. LITERATURA

- Tanja Tomažič (1999): Igrače, Slovenski etnografski muzej, Ljubljana
- Marija Vogeljik (1990), Ura je ena medved še spi, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana
- Mirjam Štrukelj (2005), Kamenčki, Libris, Koper
- Roman Gašperin (1998), Enci benci na kamenci, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana

6. ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so nam kakorkoli pomagali pri našem prvem raziskovanju:

- našim babicam in dedkom, ki so za nas obujali spomine na svoje otroštvo,
- gospe Mariji Zorin za spomine in okusno pogačo,
- gospodu Mitju Šketu za računalniško oblikovanje projektne naloge,
- gospodični Tatjani Košak za spremstvo v Ljubljano,
- sošolkam in sošolcem, ker so se z nami igrali,
- gospodu ravnatelju Stanku Šketu, ker nam je omogočil potovanje v Ljubljano z vlakom in obisk Slovenskega šolskega muzeja,
- Slovenskemu šolskemu muzeju za vodenje in nepozabno uro lepopisa,
- Tini Krajnc za čudovite ilustracije,
- Mentorici Jožici Gajšek, ki nas je usmerjala in spodbujala.

7. PRILOGE

- lepopisni delovni list
- anketni list